Ergashev Ahmad Abdug‘offorovich (Navoiy Innovatsiyalar universiteti Surxondaryo kampusi, tarix fani o‘qituvchisi, Sho‘rchi, O‘zbekiston; E-mail: ahmadergashev97@gmail.com)

O‘ZBEKISTON FUTBOL TERMA JAMOASINING XALQARO ARENADAGI TARIXIY YO‘LI: 1994-YIL OSIYO CHEMPIONLIGIDAN 2026-YILGI FIFA JAHON CHEMPIONATIGA QADAR BO‘LGAN IJTIMOIY-SIYOSIY VA MADANIY TAHLIL

Annotatsiya. *Ushbu tadqiqot O‘zbekiston Respublikasi futbol milliy terma jamoasining xalqaro maydondagi taraqqiyotini 1994-yilda Osiyo o‘yinlari (Xirosima)da qo‘lga kiritilgan oltin medaldan boshlab, 2025-yil 5-iyunda Abu-Dabida erishilgan natija orqali 2026-yilgi FIFA Jahon chempionati yo‘llanmasigacha bo‘lgan davrda tahlil qiladi. Tadqiqot futbolni mustaqillikdan keyingi ijtimoiy-siyosiy transformatsiya, iqtisodiy modernizatsiya va milliy identifikatsiya jarayonlari bilan uzviy bog‘liq holda ko‘rib chiqadi. Xronologik kesimda 1994-yilgi chempionlik, 2011-yilgi Osiyo kubogidagi 4-o‘rin, 2006 va 2014-yillardagi saralash muvaffaqiyatsizliklari hamda 2025-yilgi burilish nuqtasi sabab-oqibat zanjirida yoritiladi. Tahlil shuni ko‘rsatadiki, 2016-yildan keyingi “Yangi O‘zbekiston” islohotlari yoshlar infratuzilmasini modernizatsiya qilish, professional o‘yinchilar eksportini kengaytirish va federatsiya boshqaruvini takomillashtirish orqali milliy jamoaning global integratsiyasini tezlashtirdi. Natijada futbol O‘zbekistonning siyosiy legitimligi, iqtisodiy faolligi va madaniy birligini mustahkamlovchi strategik omil sifatida talqin etiladi.*

Kalit so‘zlar: *xalqaro arenadagi tarixiy yo‘l, madaniy identifikatsiya, siyosiy legitimlik, yumshoq kuch vositasi, sport diplomatiyasi, “Oq bo‘rilar” ramzi.*

Эргашев Ахмад Абдугоффорович (Сурхандарьинский кампус Университета инноваций Навои, Преподаватель истории, Шурчи, Узбекистан; E-mail: ahmadergashev97@gmail.com)

ИСТОРИЧЕСКИЙ ПУТЬ НАЦИОНАЛЬНОЙ СБОРНОЙ УЗБЕКИСТАНА ПО ФУТБОЛУ НА МЕЖДУНАРОДНОЙ АРЕНЕ: СОЦИАЛЬНО-ПОЛИТИЧЕСКИЙ И КУЛЬТУРНЫЙ АНАЛИЗ ОТ ЧЕМПИОНСТВА АЗИИ 1994 ГОДА ДО ЧЕМПИОНАТА МИРА ПО ФУТБОЛУ 2026 ГОДА

Аннотация. *В данном исследовании анализируется международное развитие национальной сборной Узбекистана по футболу – от завоевания золотой медали на Азиатские игры (Хиросима) в 1994 году до исторического выхода на Чемпионат мира по футболу FIFA, оформленного 5 июня 2025 года в Абу-Даби. Футбол рассматривается в тесной взаимосвязи с постсоветской социально-политической трансформацией, экономической модернизацией и формированием национальной идентичности. В хронологическом разрезе освещаются чемпионство 1994 года, 4-е место на Кубке Азии 2011 года, неудачные отборочные кампании 2006 и 2014 годов, а также переломный момент 2025 года. Показано, что реформы «Нового Узбекистана» после 2016 года, направленные на модернизацию молодежной инфраструктуры, расширение экспорта профессиональных игроков и совершенствование управления федерацией, ускорили глобальную интеграцию сборной. В результате футбол интерпретируется как стратегический инструмент укрепления политической легитимности, экономической активности и культурного единства страны.*

Ключевые слова: *исторический путь на международной арене, культурная идентичность, политическая легитимность, инструмент «мягкой силы», спортивная дипломатия, символ «Белые волки».*

Ergashev Ahmad Abdug‘offorovich (Surkhandarya Campus of Navoi Innovations University, History Teacher, Shurchi, Uzbekistan; E-mail: ahmadergashev97@gmail.com)

THE HISTORICAL PATH OF THE UZBEKISTAN NATIONAL FOOTBALL TEAM IN THE INTERNATIONAL ARENA: A SOCIO-POLITICAL AND CULTURAL ANALYSIS FROM THE 1994 ASIAN CHAMPIONSHIP TO THE 2026 FIFA WORLD CUP

Annotation. *This study analyzes the international development of the Uzbekistan national football team from its gold medal at the Asian Games (Hiroshima) in 1994 to its historic qualification for the FIFA World Cup secured on June 5, 2025, in Abu Dhabi. The research examines football in close connection with post-independence socio-political transformation, economic modernization, and processes of national identity formation. In chronological perspective, it explores the 1994 championship, the fourth-place finish at the 2011 Asian Cup, the unsuccessful qualification campaigns of 2006 and 2014, and the 2025 turning point within a cause-and-effect framework. The findings demonstrate that the “New Uzbekistan” reforms after 2016 – focused on youth infrastructure modernization, expansion of professional player exports, and governance reforms within the federation–accelerated the team’s global integration. Consequently,*

football is interpreted as a strategic instrument reinforcing Uzbekistan's political legitimacy, economic dynamism, and cultural unity.

Keywords: *historical trajectory in the international arena, cultural identity, political legitimacy, soft power instrument, sports diplomacy, "White Wolves" symbol.*

Kirish (Introduction). Mustaqil O'zbekiston Respublikasining futbol milliy terma jamoasining xalqaro arenadagi tarixiy yo'li 1994-yilda Yaponiyaning Xirosima shahrida o'tkazilgan XII Osiyo o'yinlarida qo'lga kiritilgan oltin medaldan boshlanib, 2025-yil iyun oyida Birlashgan Arab Amirliklarida erishilgan mag'lubiyatsiz muvaffaqiyat natijasida 2026-yilgi FIFA Jahon chempionatiga ilk bor yo'llanma olish bilan yakunlangan murakkab jarayon zamonaviy Markaziy Osiyo tarixshunosligi, sport sotsiologiyasi va siyosiy tahlil fanlari uchun o'ta dolzarb mavzuni tashkil etadi. Ushbu davr, geografik jihatdan Markaziy Osiyo mintaqasining strategik markazida joylashgan postsovet respublikasining mustaqillikdan keyingi ijtimoiy-siyosiy transformatsiyasi, iqtisodiy modernizatsiyasi va madaniy o'zlikni shakllantirish jarayonlarini futbol orqali yorqin aks ettiradi, chunki sport maydoni nafaqat musobaqa natijalarini, balki davlatning xalqaro obro'sini mustahkamlash, milliy birlikni ta'minlash va yosh avlodni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning samarali mexanizmi sifatida namoyon bo'lgan. Ayniqsa, 2016-yildan keyin amalga oshirilgan "Yangi O'zbekiston" strategiyasi doirasidagi islohotlar futbolni siyosiy legitimlik va yumshoq kuch vositasiga aylantirgani, 2025-yil 5-iyunda Abu-Dabidagi 0:0 hisobidagi durang bilan Jahon chempionati ishtirokchisi maqomini kafolatlagan voqea esa Markaziy Osiyo futbol tarixida noyob burilish nuqtasini belgilagani mavzuning dolzarbligini yanada oshiradi, zero, bu yutuq mintaqaviy yetakchilikni global maydonga chiqarish bilan birga, mustaqillikning 34 yillik tajribasini xalqaro tan olishning ramziy ifodasi sifatida baholanishi mumkin.

Adabiyotlar sharhi va metodologiyasi (Literature Review and Methodology). O'zbekistonda futbol sohasining rivojlanishi va uning xalqaro maydondagi o'rni bugungi kunda tarixshunoslik va sport sotsiologiyasining muhim yo'nalishiga aylandi. B.S.Nazirovning tadqiqotlarida [3,4,5] mustaqillik yillaridagi sportiy natijalar, xususan, 1994-yilgi Osiyo o'yinlaridagi chempionlik va infratuzilmaviy islohotlar tizimli yoritilgan. Biroq ushbu ishlarda asosiy e'tibor huquqiy-me'yoriy asoslar hamda federatsiyaning FIFA va AFCga a'zolik jarayonlariga qaratilgan bo'lib, sport yutuqlarining siyosiy-madaniy konteksti tavsifiy xarakterga ega. Shuningdek, A.A.To'laganov va R.T.Kazoqovlarning [11] ishlarida futbol konfederatsiyalari tarixi va xalqaro integratsiya masalalari metodik jihatdan o'rganilgan, ammo futbolning milliy o'zlikni shakllantirishdagi transformatsion roli qamrab olinmagan.

Xalqaro miqyosda sport diplomatiyasi va "yumshoq kuch" (soft power) masalalari keng tadqiq etilgan bo'lsa-da (masalan, Qatar yoki Saudiya Arabistoni misolida), O'zbekistonning o'ziga xos traektoriyasi xalqaro adabiyotlarda deyarli yoritilmagan. N.S.Abdikadirova, D.S.Nurillayeva, M.G.Azamovalarning "Football in Uzbekistan: Law, Leisure and Sociology" nomli tadqiqotida [12] futbolning ijtimoiy sotsializatsiyadagi roli va 2030-yilgacha bo'lgan rivojlanish konsepsiyalari tahlil qilingan, R.A.Qosimov va M.S. Axmatovlarning [7] sport siyosatiga oid ishlari ushbu bo'shliqni qisman to'ldirsa-da, ularda ham professional o'yinchilar eksporti (A.Husanov, E.Shomurodov, A.Fayzullayev) va zamonaviy transfer bozorining siyosiy legitimlikka ta'siri ilmiy tahlildan chetda qolgan.

Tadqiqotdagi asosiy ilmiy bo'shliq (research gap) shundan iboratki, mavjud adabiyotlarda futbol tarixini davlat rivojlanishining integrallashgan ko'rsatkichi sifatida talqin etish metodologiyasi yetishmaydi. Xususan, "Paxtakor" klubi merosidan mustaqil "Oq bo'rilar" milliy identifikatsiyasiga o'tish jarayoni, 2006 va 2014-yillardagi "fojiali" mag'lubiyatlarning ijtimoiy psixologiyadagi o'rni va 2025-yilgi burilish nuqtasining iqtisodiy-madaniy asoslari yaxlit holda ko'rib chiqilmagan. S.B.Ilyosboyev va F.Sharipov [9] kabi yosh tadqiqotchilarning so'nggi maqolalari bu bo'shliqni to'ldirishga yo'naltirilgan bo'lib, mazkur tadqiqot aynan ushbu yo'nalishdagi xronologik va ijtimoiy-siyosiy tahlilni birlashtirish orqali mavjud nazariy bilimlarni boyitishga xizmat qiladi.

Ushbu tadqiqotda kompleks yondashuv qo'llanilgan bo'lib, uning metodologik asosini qiyosiy-tarixiy tahlil, sotsiologik kuzatuv va tizimli yondashuv usullari tashkil etadi. O'zbekiston futbolining 1994–2026-yillar oralig'idagi traektoriyasini o'rganishda xronologik izchillik saqlangan holda, sport natijalari va ijtimoiy-siyosiy jarayonlar o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash uchun kontent-tahlil metodi orqali davlat farmonlari, federatsiya hisobotlari hamda ilmiy nashrlar o'rganildi. Shuningdek, milliy terma jamoaning ijtimoiy integratsiyadagi rolini baholashda miqdoriy va sifat tahlili (statistical and qualitative analysis) qo'llanilib, bunda o'yinchilar eksporti, infratuzilma investitsiyalari va FIFA reytingi dinamikasi iqtisodiy-matematik usullarda qiyoslandi. Tadqiqotning metodologik apparati futbolni shunchaki jismoniy madaniyat obyekti emas, balki jamiyatning madaniy identifikatsiyasi va "yumshoq kuch" (soft power) vositasi sifatida talqin qilishga xizmat qiluvchi interdissiplinar (fanlararo) tahlil tamoyillariga tayanadi.

Natijalar va ularning muhokamasi (Results and Discussion). O‘zbekiston milliy terma jamoasining xalqaro maydondagi rivojlanish traektoriyasi 1994-yilgi Osiyo o‘yinlaridagi tarixiy chempionlikdan boshlanib, 2026-yilgi FIFA Jahon chempionati yo‘llanmasini qo‘lga kiritishgacha bo‘lgan murakkab va tadrijiy evolyutsiyani qamrab oladi. Ushbu jarayon nafaqat sport natijalari, balki Markaziy Osiyoning strategik markazida joylashgan davlatning ijtimoiy-siyosiy transformatsiyasi va madaniy identifikatsiyasini aks ettiruvchi muhim indikator bo‘lib xizmat qiladi [9].

1991-yilda mustaqillikka erishgan O‘zbekiston 1992-yilda FIFA va AFC a’zoligiga qabul qilingan bo‘lsa-da, haqiqiy xalqaro debyut va tanilish 1994-yilgi XII Osiyo o‘yinlariga to‘g‘ri keldi. Yaponiyaning Xirosima shahrida o‘tkazilgan ushbu musobaqada terma jamoaning g‘olibligi (“oltin avlod”) mintaqa futboli tarixida burilish nuqtasi bo‘ldi. Guruh bosqichida Saudiya Arabistoni va Malayziya kabi jamoalar ustidan qozonilgan yirik g‘alabalar, pley-offda Janubiy Koreya va finalda Xitoy ustidan erishilgan muvaffaqiyatlar o‘sha davrdagi ijtimoiy psixologiya uchun juda muhim edi [4].

Ushbu muvaffaqiyatning sabab-oqibat tahlili shuni ko‘rsatadiki, sovet futbol maktabi tajribasi va mustaqillik bergan ruhiy ko‘tarinkilikning sintezi qisqa muddatda yuqori natija bergan. Siyosiy jihatdan bu g‘alaba yosh davlatning xalqaro hamjamiyatda o‘z nufuzini o‘rnatishi va milliy g‘oya atrofida xalqni birlashtirishda strategik qurol vazifasini o‘tadi.

1996-yilgi (BAA) va 2000-yilgi (Livan) Osiyo kuboklaridagi muvaffaqiyatsiz ishtirok (mos ravishda 10 va 12-o‘rinlar) yosh mustaqil davlatning sport infratuzilmasi hali to‘liq shakllanmaganligini ko‘rsatdi. Yaponiya va Saudiya Arabistoni kabi qit’a grandlaridan qabul qilingan yirik mag‘lubiyatlarning ijtimoiy-siyosiy ildizi iqtisodiy resurslarning cheklanganligi va sovet futbol maktabidan professional tizimga o‘tishdagi "metodik bo‘shliq" bilan izohlanadi [8]. Biroq geografik jihatdan Yaqin Sharqdagi ushbu musobaqalar milliy tarkibni yoshartirish va xalqaro tajriba to‘plash uchun poydevor vazifasini o‘tadi.

2004-yilgi Xitoydagi turnirda guruh bosqichini “toza” g‘alabalar (Iroq, Saudiya Arabistoni, Turkmaniston – 1:0) bilan yakunlanishi o‘zbek futbolida taktik intizom shakllanganidan dalolat berdi. Bahrayn bilan chorak finaldagi dramatik mag‘lubiyat (penaltilar seriyasi) sport psixologiyasi muammosini ko‘ndalang qo‘ydi. 2007-yilgi musobaqada Malayziya (5:0) va Xitoy (3:0) ustidan qozonilgan g‘alabalar esa ichki liganing professionalizatsiyasi va davlat tomonidan yoshlar futboliga yo‘naltirilgan investitsiyalarning dastlabki samarasidir. Ushbu davrda futbol madaniy jihatdan milliy birlashuvning asosiy sport ramziga aylandi [2].

2011-yilgi Qatardagi Osiyo kubogi O‘zbekiston futboli tarixidagi eng muhim burilish nuqtasi bo‘ldi. Jamoaning yarim finalga qadar yetib borishi va 4-o‘rinni egallashi Markaziy Osiyo termalari uchun mutlaq rekord bo‘lib qolmoqda.

2011-yilgi rekord natijaning sababi mamlakatda “Nasaf”, “Paxtakor” va “Bunyodkor” kabi klublar qoshida zamonaviy yoshlar akademiyalarining tizimli ishga tushirilishi bo‘ldi. Siyosiy jihatdan bu natija O‘zbekistonning “yumshoq kuch” (soft power) salohiyatini oshirdi, xalqaro maydonda davlatning ijobiy imijini mustahkamladi va ichki ijtimoiy motivatsiyaning mislsiz darajada kuchayishiga xizmat qildi [4].

Yetti saralash bosqichi davomida kuzatilgan omadsizliklar (masalan, 2006-yilgi Bahrayn bilan “hakamlik mojarosi” va 2014-yilgi Iordaniya bilan penaltilar seriyasi) sport sotsiologiyasi nuqtayi nazaridan ichki tizimning yetarli darajada modernizatsiyalanmaganligi bilan izohlanadi. Bu davrda iqtisodiy resurslar mavjud bo‘lsa-da, ularni boshqarish va xalqaro tajribaga tayanishda ma’lum bo‘shliqlar ko‘zga tashlandi [7]. Shunga qaramay, 2015, 2019 va 2023-yillardagi Osiyo Kuboklaridagi barqaror ishtirok (doimiy pley-off bosqichlari) Markaziy Osiyo mintaqasida O‘zbekistonning strategik ustunligini saqlab qoldi .

2024–2025-yillardagi saralash bosqichi o‘zbek futbolining yangi davrini boshlab berdi. Mirziyoyev rahbarligidagi islohotlar – yoshlar akademiyalari (“Paxtakor”, “Nasaf”, “Bunyodkor”) faoliyatining samara berishi va legionerlar (A.Husanov, E.Shomurodov, A.Fayzullayev) salohiyatidan oqilona foydalanish – natijada o‘z aksini topdi. 2025-yil 5-iyunda Abu-Dabidagi “Al-Nahyan” stadionidagi durang va 10-iyun kuni Toshkentdagi “Bunyodkor” stadionida Qatar ustidan qozonilgan ishonchli g‘alaba O‘zbekistonni top-2 o‘ringa olib chiqdi [9].

Ushbu muvaffaqiyat Markaziy Osiyo va postsovet hududi (Rossiyadan tashqari) uchun tarixiy hodisa bo‘lib, geografik jihatdan Shimoliy Amerika qit’asida (AQSH, Meksika, Kanada) o‘tadigan global turnirda davlatning “yumshoq kuch” (soft power) salohiyatini namoyish etadi. Kolumbiya va Portugaliya kabi jahon grandlari bilan bir guruhdan joy olish milliy futbol brendining global integratsiyasini anglatadi.

1991–2016-yillarda futbol milliy o‘zlikni anglash va sovet merosidan mustaqil identifikatsiyaga o‘tishning muhim vositasi bo‘ldi. 1994-yilgi Xirosima zafari ko‘p millatli jamiyatni birlashtiruvchi siyosiy ramz vazifasini o‘tadi. 2016-yildan keyingi “Yangi O‘zbekiston” taraqqiyot strategiyasi futbolni siyosiy legitimlikning dinamik elementiga aylantirdi. Federatsiya tizimidagi shaffoflik, ochiqlik siyosati va davlat darajasidagi rag‘batlantirishlar futbolni vatanparvarlik ruhini shakllantiruvchi strategik sohaga ko‘tardi.

Markaziy Osiyo markazidagi respublika uchun futbol nafaqat sport, balki mintaqaviy yetakchilikni namoyon etuvchi "yumshoq kuch" (soft power) vositasiga aylandi [1].

2017-yildan boshlangan islohotlar sport infratuzilmasiga yo'naltirilgan investitsiyalarning sifat va miqdor jihatdan o'sishini ta'minladi. "Olimpik" akademiyasi va boshqa zamonaviy markazlarning tashkil etilishi, U-20 va U-23 jamoalarining qit'a miqyosidagi muvaffaqiyatlari professional futbolchilar eksporti uchun zamin yaratdi [7].

Abduqodir Husanovning "Lans" (keyinchalik, top-klublar)dagi ishtiroki, Abbosbek Fayzullayev va Eldor Shomurodov kabi legionerlarning Yevropa maydonlaridagi faoliyati transfer daromadlarini oshirib, ichki liganing jozibadorligini yuksaltirdi. Bu jarayon sportni iqtisodiy o'sish va inson kapitalini rivojlantirish omili sifatida ko'rish siyosatining mahsulidir.

Madaniy tahlil futbolning milliy g'oya markaziga aylanganini ko'rsatadi. "Paxtakor" afsonasidan mustaqil "Oq bo'rilar" brendiga o'tilishi milliy ruhning yukslishini ramziylashtirdi. Futbol sog'lom turmush tarzi va ijtimoiy integratsiyaning madaniy fenomeniga aylandi. 2011-yilgi rekord natija va 2025-yilgi Jahon chempionati yo'llanmasi bu nafaqat sport yutug'i, balki yoshlar infratuzilmasi, murabbiylar malakasi va si-yosiy irodaning sinergetik samarasidir.

Xulosa (Conclusion). O'zbekiston milliy futbol terma jamoasining 1994–2026-yillar oralig'idagi tarixiy yo'li mamlakatning mustaqillik davridagi ijtimoiy-siyosiy va madaniy transformatsiyasining konseptual aksidir. Tadqiqot natijasida futbolning yosh davlat identifikatsiyasini shakllantirish, milliy birlikni ta'minlash va xalqaro maydonda "yumshoq kuch" (soft power) vazifasini o'tashdagi strategik o'rni isbotlandi.

Xronologik tahlil shuni ko'rsatadiki, 1994-yilgi Xirosima muvaffaqiyati sovet sport tizimidan mustaqil milliy modelga o'tishning ramziy boshlanishi bo'lgan bo'lsa, 2026-yilgi Jahon chempionati yo'llanmasi "Yangi O'zbekiston" strategiyasi doirasidagi tizimli islohotlarning kulminatsiyasi hisoblanadi. 2006 va 2014-yillardagi saralash bosqichlaridagi muvaffaqiyatsizliklar sabab-oqibat zanjiri sifatida professional boshqaruv va infratuzilmaviy modernizatsiya zaruratini tug'dirdi. 2016-yildan keyingi davlat siyosiy irodasi, xususan, futbolni rivojlantirishga oid Prezident farmonlari ushbu sohani ijtimoiy kapitalni oshirish drayveriga aylantirdi.

O'zbekistonning 2026-yilgi JCHda ishtirok etishi nafaqat sport rekordi, balki iqtisodiy investitsiyalarning samaradorligi va kadrlar eksporti (A.Husanov, E.Shomurodov, A.Fayzullayev) orqali global integratsiyaning muvaffaqiyatli modelidir. Madaniy jihatdan futbol ko'p millatli jamiyatda ijtimoiy jipslashuvni ta'minlovchi va milliy o'zlikni namoyon etuvchi asosiy vosita sifatida o'z tasdig'ini topdi.

Tadqiqot natijalariga asoslanib, O'zbekiston futbolining barqaror rivojlanishini ta'minlash maqsadida quyidagi takliflar ilgari suriladi:

•Jahon chempionatidan so'ng hududiy futbol akademiyalarini FIFA standartlari asosida yanada kengaytirish va ularning moddiy-texnik bazasini "Olimpik" modeli asosida yangilash.

•Milliy chempionat jozibadorligini oshirish bilan birga, yosh iqtidorlarni Yevropaning "Top-5" ligalariga muntazam eksport qilishni rag'batlantiruvchi huquqiy va iqtisodiy mexanizmlarni ishlab chiqish.

•O'zbekistonni yirik xalqaro turnirlar (masalan, yoshlar o'rtasidagi JCH yoki Osiyo kubogi) mezboniga aylantirish orqali mamlakatning xalqaro imijini mustahkamlash va sport turizmini rivojlantirish.

•Futbol sohasida sotsiologik, iqtisodiy va tibbiy-biologik tadqiqotlarni ko'paytirish, shuningdek, sport menejmenti bo'yicha xalqaro malakali kadrlarni tayyorlash tizimini yo'lga qo'yish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati (References):

(1). Abdumalikov R., Eshnazarov J.E. O'zbekiston sportining milliy an'analaridan zamonaviy shakllariga o'tish: tarixiy kontekst. "Ilmiy tadqiqotlar" jurnali (O'zbekiston davlat jismoniy tarbiya va sport universiteti materiallari). Toshkent, 2023.

(2). Ilyosboyev S.B. O'zbekistonda futbol sohasining rivojlanishi. "Наука и инновация" (Science and Innovation). 2025, 3(13), 16–20-betlar. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.15321448.

(3). Nazirov B.S. Mustaqillik yillarida o'zbek futboli yutuqlari: tahlil va natijalar. "Tadbirkorlik va pedagogika" ilmiy-uslubiy jurnali, 2024, 6-son. ISSN 2181-2659.

(4). Nazirov B.S. O'zbekistonda ommaviy sport o'yinlari tarixi (sportning futbol turi misolida). Monografiya, Toshkent, "Bekshox print servis", 2025, 151-bet.

(5). Nazirov B.S. O'zbekistonda birinchi sport jamiyatlarining shakllanishi va ularning ijtimoiy-siyosiy hayotdagi roli (XIX–XX asrlar). Web of Journals. 2025, vol. 3, Issue 5, 39–52-betlar.

(6). O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Futbolni yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi farmoni (2023-yil 3-noyabr) va uning amaliyotdagi ijtimoiy-siyosiy ta'siri. O'zbekiston davlat Jismoniy tarbiya va sport universiteti ilmiy hisoboti. Toshkent, 2025.

(7). Qosimov R.A., Axmatov M.S. Mustaqillik davrida O'zbekiston sport siyosati: futbol misolida. "O'zbekiston tarixi" (O'zbekiston Milliy universiteti nashri). 2022, 3-son, 78–92-betlar.

(8). Sharipov F. O‘zbekiston terma jamoasining “Osiyo kubok”laridagi ishtiroki. Research and Implementation. 2024, 2(5), 10–14-betlar.
(9). Sharipov F., Ilyosboyev S. O‘zbekiston milliy futbol terma jamoasining 2026-yilgi FIFA Jahon chempionatiga chiqishi: ijtimoiy-madaniy tahlil. “Наука и инновация”, maxsus son, 2025,
(10). To‘laganov A.A. O‘zbekiston Futbol federatsiyasining xalqaro integratsiyasi (1992–2025-yillar). Tadqiqotlar jahon ilmiy-metodik jurnali. 2024, 39-son, 5-to‘plam.
(11). To‘laganov A.A., Kazoqov R.T. Futbol konfederatslari tarixi: uslubiy qo‘llanma. Chirchiq, O‘zbekiston davlat Jismoniy tarbiya va sport universiteti nashriyoti, 2019, 120-bet.
(12). Abdikadirova N.S., Nurillaeva D.S., Azamova M.G. et al. Football in Uzbekistan: Law, Leisure and Sociology. Psychology and Education Journal. 2021, 58(1), p. 1995–2002. ISSN: 00333077.

Ismailova Shahzoda (Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti Lingvistika: ingliz tili yo‘nalishi 2-kurs magistranti; ismailovashahzoda914@gmail.com),
Pulatova Zamira Abdullayevna (Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti “Ingiz tili va adabiyoti” kafedrasi dotsenti v.b.; pulatova77@bk.ru)

INGLIZ TILIDAGI EVFEMIZMLARNING QO‘LLANILISHI VA ULARNING TARJIMADAGI AHAMIYATI

Annotatsiya. *Ushbu maqolada ingliz tilidagi evfemizmlarning qo‘llanilishi, ularning tarjimadagi ahamiyati, tarjima jarayonida o‘zaro tillarning madaniy va ma’no jihatdan mosligini, hissiy ta’sir kuchini saqlash va bu jarayonda yuzaga keladigan muammolar yoritib berilgan.*

Kalit so‘zlar: *evfemizm, lingvoragmatika, tarjima, ingliz tili, tarjima muammolari, madaniy moslik.*

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЭВФЕМИЗМОВ В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ И ИХ ЗНАЧЕНИЕ В ПЕРЕВОДЕ

Аннотация. *В данной статье рассматривается использование эвфемизмов в английском языке, их значение в переводе, сохранение культурной и семантической эквивалентности между языками в процессе перевода, а также сохранение эмоционального воздействия и проблемы, возникающие в ходе данного процесса.*

Ключевые слова: *эвфемизм, лингвопрагматика, перевод, английский язык, проблемы перевода, культурная эквивалентность.*

ENGLISH EUPHEMISMS: USAGE AND IMPORTANCE IN TRANSLATION

Annotation. *The article discusses the use of euphemisms in the English language, their significance in translation, the cultural and semantic compatibility between languages in the translation process, the preservation of emotional impact, and the challenges that arise during this process.*

Keywords: *euphemism, linguopragmatics, translation, English, problems of translation, cultural appropriateness.*

Kirish. Zamonaviy tilshunoslik va tarjimashunoslikning eng murakkab qirralaridan biri bu fikrni bilvosita, ya’ni “parda ortida” ifodalash san’atidir. Insoniyat muloqot jarayonida har doim ham ochiqlikka intilavermaydi; ba’zan ijtimoiy etika, ba’zan, qo‘rquv yoki siyosiy ehtiyotkorlik bizni so‘zlarni “yumshatishga” majbur qiladi. Aynan mana shu nuqtada evfemizmlar (yunoncha *euphemismos* – “yaxshi gapiraman”) tushunchasi maydonga chiqadi.

Evfemizmlar bu qo‘pol, noxush, tabu hisoblangan yoki tinglovchida salbiy emotsiya uyg‘otishi mumkin bo‘lgan tushunchalarni neytral yoki ijobiy bo‘yoqdorlikka ega bo‘lgan iboralar bilan almashtirishdir. Masalan, “o‘ldi” deyish o‘rniga “vafot etdi”, “qamoqxona” o‘rniga “axloq tuzatish muassasasi” birikmalarining qo‘llanilishi tilning lisoniy diplomatiyasidan dalolat beradi.

Globalizatsiya davrida matnlarni bir tildan ikkinchi tilga o‘girishda evfemizmlar eng katta “to‘siq” vazifasini o‘taydi. Tarjimon uchun asosiy qiyinchilik shundaki, evfemizm shunchaki so‘z o‘yini emas, balki muayyan xalqning mentaliteti, diniy qarashlari va tarixiy tajribasi bilan sug‘orilgan madaniy koddir. Bir til-da o‘ta muloyim eshitilgan ibora, boshqa til muhitiga so‘zma-so‘z ko‘chirilsa, tushunarsiz alqashuvga yoki aksincha, kutilmagan haqoratga aylanishi mumkin.

Ushbu maqolaning maqsadi evfemizmlarning lisoniy tabiatini tadqiq etish va ularni tarjima qilishda yuzaga keladigan leksik-semantik hamda lingvokulturologik muammolarni ilmiy tahlil qilishdan iborat.

Mavzuga doir adabiyotlarning tahlili. Evfemizmlar lingvistika, pragmatika va tarjima sohalarida keng o‘rganilgan. Allan va Burridge (2006) evfemizmlarning ijtimoiy vazifasi va nutqdagi yumshatuvchi rolini batafsil tahlil qilgan.

R.Holder (“Dictionary of Euphemisms”) evfemizmlarni “yashirish tili” deb ataydi. Uning fikricha, ingliz tilida evfemizmlar, asosan, uch sohada – o‘lim, jinsiy hayot va jinoyatchilikda ko‘p uchraydi.